

10-16

Hisitori ea Batlokoa.L
24.

Motlokoa a ileng a falla hae Magalisburg Transvaal ke Masilo mora oa Moringoana ene ele mora e moholo oa Moringoana ho falla ha hae e hobile tje. O na a rata Likhomo ha holo ka hoo he, ona a sa lule hae ona a lula moraka le likhomo Ke masilonyana a neng a idulela hae ho ntatae. Hana ko lintse li atamela ntata bona Moringoana a fihleloa ke boqheku ho boholo litho tsa mele oa haetsa khathala. Me a fihleloa ke khopolo ea hore Masilo mora oa hae a eo bitsoa koana moraka hoba o ea mohloka hore a tlotla mosiele le monehela mahlohonolo a borena boo a tla mosiela bona. Maqosa a ile ho ea bitisa Masilo le hoea motsebisa hore ntata'e o ea mohloka haholo 'me oratile ho 'mona pele a oroha. Ka rabo ea Masilo ho ba rumuo e bile Aa, holo kile tsamaeang leo bolella ntatae hore ke se ke fihlile a ntebelle ha ufinyana, maqosa a fihla hae ho morena 'me a tsebisa Moringoana hore Masilo o itse o tla ba sala morao 'me oa tla. Molinognana ke itse le tle le ena Masilo a keke a tla boelang, 2. le eo 'molella hore ke a mohloka 'me a fihle le lona mona honna a ile maqosa a fihla a pheta joalo ka ha Moringoana a a boleletse empa le ha hoele joale Masilo a li ka lika are le bolelle ntate hore khomo li qalaholisa li haufi le ho tsoala engoa khomo ea ka e ke erateng ha holo e ka nna ea tsoala neng le neng me ka hoo ke sitoa ho tla ka phakiso hobane ke mona nka senyeheloa feela ke tla fihla moo hae ho ntate Maqosa a boela hae Masilo a sitse morao hape a fihla a phetela morena hore Masilo ore khomo tsa hae li ea lusa 'me le haufi le ho tsoala ka hoo o sitoa ho tla kapele hobane o tla senyeheloa. Ntate o ile a utloa hohloko haholo ka khano eo ea mora oa hae e moholo eaba le hlohonolo le tsohle tsa borena le le those la borena o le nehela Masilonyana 'me oa ba morena oa sechaba sohle sa Moringoana oa Bohlasa ho hlasitse tseleng ha ha Moringoana ha ho ka

ha hlola ho thusa letho le ha banna bane ba le teng baneng
 ba nyatsa morena ka hore o ea fosa hoka bilisetsa
 borena ha hae ho e monyenyanane ha ae ke ha thusa letho hobane
 ke moo Masilo o ha're pitso ea ntata'e ea mahlohonolo a borena.

3. Masilo hoba a bone hore ha ho sale potang hobane qitse
 hoba a utloa hore ntatae o se a orohile a phalla empa a fihlela
 borena bosobosoboleletsoe moena'e Masilonyana a lemoha hoba
 ha ho ka moo a ka hlolang a pota ka teng che, a seke a ipontsa
 hore o utluile bohloko a apa a inyatsa eena a lula lula a toela
 moraka koana moraka ona a eena le thaka e ngata ea
 bahlankana feela ha fihla hothaka a e bolellla ka moo taba
 liseng li eme ka teng koa na hae a o e saleng thaka ea mokala
 Eaba Masilo o rera ka mokhoa o mong le o mong o le eena e ka
 bang morena kapa borena ba hae mo'moelle are ho thaka ke
 rera hobitsa lebobelo (free Dance) ke tla mema bohle banna
 le basadi le baroetsana le magheku a nang le matla hore a
 tle hobelong a feela a o hlaba a o laola hoba memo e
 fihle tseng tsa Masilonyana che a lumela hore moikutloa pelo
 a ka ea empa eena o tla sala a bona ka hae ea ba chaba
 se ea phutheha ea eng mohobelang oa morena Banna Basali
 Baoroetsana le magheku a mang a hoballa hae a mora ka ha
 Masilo. Baile 'me ba fihla hantle ka mosong la chaba la
 mokete oa lehobelo ha ho jeloa haholo.

4. Eitse hoba a tiloa mohobelo morena a/^{re}sechaba selule
 fatse a se le bohe haholo ka hlomphe eo se mohlomphele ka
 teng hoba se lule se mamele teboho ea morena sa makala ruri
 ha se utloa teboho ea morena e qetella ka hore banna bohle
 ba Molingana ba seng ka hore bale mona banna honna ha ho
 sa le le among a khutlelang hae ha Masilonyana le hae ese
 ele lona lena ke nna morena oa ha Molingana chaba sa utloa
 bohloko haholo ka tseo ea ngoana morena seratang Masilo sa
 i tumela haholo ba bang ba thobela hae ha Masilonyana Masi-
 lonyana ha ka ba a fapana le Moholoana oa hae ka ketso eo
 ke ha ba bang Batlokoa ba ikela ho Masilo bongata bosala ho
 Masilonyana se mapong sa borena.

Ho bile joalo ho falla ha Masilo Bopeli a falla a emisa Pretoria
 a tloha teng a hloma Heidelberg a shoela teng habusa Malope
 a tloha Heidelberg a ea Ntesoanatsatse a haha teng a ba a shoela
 teng a tsoetse Molatoli Molatoli a falla a haha Qholo mo
 ka jeno eleng New Market Sereteng sa Vrede hona mane
 (Witkopies) Limpapana la ha Molatoli a tsoala Lebaka eo a
 busa hona moo tulong tsa ntata'e moo Lebaka tsoala Nkhahle
 Nkhahle a tloha New Market (Qholo) a haha Holspruit (baea Lali)
 haufi le newMarket ha ale moo a tsoala Tumisi tumisi
 a aeke a busa moo ba ba leng ha hoba ba utloe hore Tshaka a
 oa Mazulu o ea futuha ho tla koano ona bone ka Matebele a
 ha Moselekatse oa ka Matshobane waka Kumalo ha a ba leha
 Tshaka ke ha Nhlahle a tla fallella haufi le lesotho ka Mosoeu
 o koano ho Mohakare (Caledon River) ke sehleke thabana e
 mahareng a Phofong le Mohakare moo Nhlahle aneng a balehetse
 teng ea ha kopana le Sekonyela Morena oa Mahlasi ba ha Molefe
 ba o e leng Batlokoa ba Mokotleng ba hlahlamang ba ha
 Nhlahle ka tsoaloano ea bona Sekonyela ona a ba lehela
 pele a balehela paka lith oa Mahlubi a neng a tsoa Natala
 ke Qalehong ea lifaqane mohla Nhlahle a bo Sekonyela ba patelang
 Moshoeshoe botha-Bothe bane ba hile ahana moo hara Thaba
 tsa Ficksburg eleng joalo. Bohalo le Mautse kapa Marabeng
 le Maritoe, fatse lane lohle la ficksberg ene ele fatse la
 Makala ana a Mabeli a Batlokoa Nkhahle le Sekonyela mohla
 ba qhalang MoshoeshoeBotha-bothe ene ele ka aehlobo se se
 holo hobane palehong ea hae mora Mokhaohane banna baile ba
 khaola masoto a lithare tsa basali ba pepeleng bana bare re
 tla tsoala ba bang pele Maqheku a aala le litsohali peetse
 ntata'e moholo Moshoeshoe a sala tsileng me a hapuo,
 ke Malimo a joa keona. Ke ha a tla hloma muso oa hae
 mane Thaba Bosiu Batlokoa hoba ba moqhale ruri Bothabotho
 ba lula lula ho se hokae mane lesotho ba boela ba tsele
 Mohokare (Cladon River) ho boela Ficksburg naheng ea bona.
 Ficksberg ke naha eo baileng ba i khethela eona hoba ba
 balehela lintoa tsa Bakone leo eleng fatse la hona la bo
 Molatoli le Motonuse ke Vrede le Frankfort leo ke la

7

Molatoli Harrismith ke la Motonusi ntata mohloholo oa Sekonyela motse oa moreneng ene ele sefate ka jeno ho thoe kenete, kapa Verkuker'skop ke moo ho shoteng Motonusi le ba bang ba Mokotleng. E ka hoja Mosloe ana a memile Matebele ho thoe ke matlotlo koane ho tla tla mothusa thibellong ea hae mane Botha-Bothe. Empa ha a ka a thusa letho leona a ile a ineha lithota hobale ha pela Batlokoa. Eitse hoba Batlokoa ba Qhalloe ruri Ficksberg Nkhahle a shoale ora oa hae Tumisi quao oa tsoaroa ke Makotola mofumahali oa morena Tumisi le ha le hlaha ana a le teng monyana oa Tumisi ha ka busa hobane Makotolo ona ke ke a lumela Letekoana a busa ka taelo ea mae, Makotola.

Mohla Moshoeahoe patelang Sekonyela joala Boholo a hapa makhomo a bolaea batho ba chesa mehaho oa Nkhahle motse ha oa ka oa chesoa hobane 'makotola o ile a phakisa ho emisa lesela la khotso (Vlag) hobane ona a se a utluile hore ntoa ekene epatetse ha Sekonyela. Empa a seke a hlola a thusa letho hobane makhomo ane a se a hapiloe moshoeshoe a utloa bohloko haholo a re 'Makotola o ile oa li eha ho ntsebisa hore uena o khotso ha o ntoa le nna o kobane joale makhomo a hao a se a ile le ntoa ea ka che, ke tla o ba balla hore o ae ke oa etsoa hampe ke ntoa ea ka. Eaba he a sala Makotola hona moo moarabeng a iphelela hona moo hofihlela a ba a utloa ka Maqosa a Moshoeshoe a moeletsang hore morena Moshoeshoe o mo tsebisa hore o utluile hore Masupha orerile ho tla mopatela hofutuhela 'me eena o eletsa Makotola hore ha bona taba li le mpe ho etsahala a balehela hoeena mane Lesotho aseke a ba a leka ho balehela ho Maburu kapa a kopa Maburu hore a tlotla mothusa ha maaupha a ka mofutuhela hobane ha ka etsa joalo le eena Moshoeahoe ka sebele o tla thusa Masupha 'me ba moripitle e ka maaupha a utloa ka Moshoeshoe hore ha a ka futuhela Makotola e tla ba o futuhela eena me o tla thusa Makotola ho loantsa Maaupha Moshoeahoe a ile a hopola ae tsoalle sa mohla Nkhahle a mopholosang

mohla Botha-Bothe thibellong ea hae ke Batlokoa ba Sekonyela le Nhlahle 'me ha kara ta hore bana ba Nkhahle ba boloe ke Masupha. Maaupha eitse hoba a utloe hore Moshoeshe o tla thusa Makotola a tsaba hofutuhela Batlokoa e ka le ha Moshoeshe ane a ile a eletsa Makotola hore ha ba tla thuso a seke a e ba tla ho Maburu e ka hoja Leteka mora oa Makotola o ile a e aka sephiri ho Andries lekhooa leo leng le ahile pela Matikoane kapa Tikoe (Vet Revier) O.F.S. ene ele monna e moholoanyana ho Maburu. Leteka a fihla ho Andries a molella le hokopa thusa ha Masupha a ka mofutuhela hobane o tluele ke Maqosa a Moshoeshe s hore Masupha orera homufutuhela me o tlile molella hore o ho a mothuse. Andries ona a makale hore a ka thusa morena kang na haele mona a sena bahlabani eaba ore ho Leteka ke ea utloa morena nkabe nka o thusa joale ke ea sitoa hobane Maburu a heso ha a eo mona a sale morao koana hole 'me a ke lieha ho tla tlare thusa ha ntoea ea Maaupha eka futuhela nna ke eletsa morena hore a amohele keletso ea Morena Moshoeshe o mpe o balehele ho eena ha monna eo a ka o futuhela nna ke ke ka o thusa ka letho feela hobane ke hloka bahlabani.

8

Che morena a utluisisa a boela hae Matikoane kapa Tikoe a lula a letetse Masupha ho tla tla mofutuhela che ha bonala hore Maaupha otsabile Moahoesheo 'me a se hlole a rera ho mofutuhela Makotola. Hoile ha khutsa joalo hofihlela hoba ho hlaleha ntoea ea lilene tsa Jan Brand mo president oa O.F.S. Ntoa eo ene e tseka muli oa naha Moahoesheo ona a hopotse hore moeli oa naha ea hae o khaotse ka kapa ho tloha Harrismith kapa ka Mila omohomo o tsoang Natal oeng Bloemfontein J.Brand are o tla se hoa ho tloha Ficksberg hoesa Bloemfontein. Ba tsekisana joalo ka morago abonaha ngisana hofihlela phaphang ea bona e ba e hlola ntoea ea Senekel le ea Sqiti (Basutho Wars) eitse hoba ntoea e loe ea Maburu a Free State le Lesotho morena Leteka a tsabela Basutoland empa chaba hoholo salatela ho thusa ntoea ea Maburu eo eneng e laoloa ke General Fick le Commandant De Villiers (Mosothoanyana)

10 Sechaba sene se laoloa ke Lesala ngoana bo Morena Leteka
 oa ntlo ea bobeli Mafumahaling a Tumisi . Batloka ba thusa
 joalo Maburu hofihlela a thusa Maburu a Free State hona ka
 ntoea tseo mohlala Lesaoana oa Lesotho a iphang matla ho loantsa
 Free State morena mohlang oo ona a tsamaea le ntoea ea
 Commandant De Villieers ka ntoea eo ke mohlala morena Leteka
 a ileng a i thoka ka hore eena ke khomo ea Rancholo nholo
 ke mora oa hae oantlo ea bobeli mafumahaling a hae, ke tsena
 lithoko tsa morena.

Khomo ea Rancholo e tsoetsoe lesoeffe,

E tsoetse le maoto a mafubelu
 Feko Seleka tlaka Lesala Seleka le melomo mengata.
 Feku cha ea khomo mong a leteng.

A e talima ka mohlala Makhalema a ere Chimu, ka mohlala a
 eleaa,

Rase ea le Maburu ha Mokoteli etsoe ele oa Mokotoli
 Lehlosi Lehlosi le heno Ma More heng

Taoana ka Hlotse thaka Machakela ea hoka phumela maqheku
 E phumetse Maqae a ha Jan Fiek

A tlala lithota ho ea bolella 'ma kapi luhata,
 Likafore re li qetile.

Leteka ke leoa mohlala Betlelem o kentse Jonathana le
 haheng

Are ngoana morena ase kolobe le marothole a seke a
 monetha.

Leteka o re basali batlame basali ba henella

Lera tsoana bare morena rotlama joang le eena o ka
 bona fifile thibile thiba lifarelane bantlemise

Mohale oa Jonathane thunya sa lla sefikeng.

Salla se bitsa bahale morao khomo ea monyemo ea Jan Fiek
 Tau khalema taoana li tsabe ho tsabetse ka mokhoeng,

Hono ho le ho be mohlang oo Jonathana mora Molapo ona
 ase ale lint seng tsa lefu ntoea ea hae ese ebale hile maburu
 a se a qhalile mang le mang a sedikela koo aka

11. a ka sirilang teng tsatsi leo maburu ana a bifile ha

bohloko Jonathane ka le hlohonolo eitse ha a paka paka

hare thotha a talimela hohenyana kapele koo abelehelang

teng le khotlana la ntoa a the ke la Leteka mohale oa
 Jonathane thunya salla sefikeng a be a aa mone a mora Tumisi Lekhotla la hae la khorohaka taelo ea morena ho mokhahlanetsa a tlile a maburu empa eitse ha a ntse a atamela a fumana banna ba ntoa ea Leteka basa balehe ba entse sekhotho ba thotse feela hore na eng e tlabana eng na? Che maburu a lemoha eka bothatha bo tla ba reng a pholletse ho feetela pele a mosiu antse a etse sekhotho santsanyana ea hae Rantlemise sephumela maqai a Jan Fick a tlala lithota ho ea bolella Jan Fick hore likagore re se re getile a the ha boelele nnete hobane a ile a tsaba ho kalla Rantlemise a ile a tshoha a bona e ka kesera se seholo a the ha ho joalo a ile ampa a getoa ke bo koala mohlang oo Hoo thoe monna e mong ane a le moholoanyana ona a latetse Jonathana moferefereng oa ntoa empa le eena a phollatsa holeba nga esele ho timeletsa maburu mohlala oa hae ha a se a khutla moo a ileng a balehela teng a qala ho boela morao ho ea ba tla ngoana morena Jonathana a tsohile hore Molapo o tla ba bolaea hae kaba Jonathana maburu a molaile.

12.

Eitse hantse a phalla hoba tla Jonathana lemoha kapele lekhotla la ntoa ea Leteka me le hona a lemoha hore ke Batlokoa le bona ba lemoha hore o ba tla Jonathana a phalla a ba a fihla ho morena Femko Chaeu khomo mongaletseng eitse a sare ohimu ka mahlo a mona me Makhale me a e bona hore e teng ha a fihla morena feko a chule khomo me Makhale fihla Oho, morena o na keke oa ntholisa ka ngoana morena Jonathana Molapo ntoa eile ea re rahala ea maburu 'me eitse palehong ea runa ra baleha ka phere kan o e khole mong le mong a ee koo a eang. Joale ra lahlehelana le ngoana morena ene sese eena feela aneng a ba tla Jonathana bohle bane ba se ba phatlalatsa ho 'matla che morena Leteka are keo ngoana Molapo empa nkeke ka o nehela eena ke khomo ea ka ke e tholetse eona esena mong eona feela ha ore Molapo o tla le bolaea tsamaea o ee Mollalla hore khomo ea hae ke ena mona hona 'me o motsebise hore ke tla tlisa nna ka nama, o ho hle morena ntokolletse ena ke tsamaee le eena hle che, morena a molokolla a re hao fihla ho Molapo ore khomo eena ke ea Leteka o phethe ka moo eleng ea ka ka teng ke tla fihla mo ho Molapo

ke latele khomo eena ea ka le joale Leteka Molapo o na mo lebohe haholo ka ho mo nehela le batsenyana. Mane ha Molapo ho thoe ke Qoqolosing.

13. General Jan Fick le Commandant de Villiers ke banna ba x ileng ba sebetsa haholo le sechaba sa Batlokoa mona Free State mohla ngoane Free State ha ene ele litsietseng tsa ntoa ea Basotho ba Moshoeshoe le Free State, ho tla mohlang oo Batlokoa ba tsepisoa hore le hona ba tla ba le kabelo fatšeng la Free State.

Le joale ho bile jaalo hobane General Jan Fick eitse hoba ntoa e lale a sehela morena le Lesala Tumise Tsotetse naha ho tloha Rietz ho fihla Tweeleng le Marsala Station pele pele tulo tsena Marsala le Tweeling e ne e le litereke tsa Nketoane (Noka). de Villiers a ileng a amohela khomo tse fetang 4,000 tsa Batlokoa tseo a itseng ha reke lefatše hobane Maburu a mangata a ea tla a tsoang Cape Colony 'me a tllile seha liplasi 'me ka ho Batlokoa ha tla ~~ka~~ hloka naha ha ba ka ke ba reka lefatše ho 'muso hore e tlere leha Maburu a fehla mona a ~~ka~~ fihlele hona ba se ba rekile la bona lefatše. Le joale Batlokoa ba ile ba le reka lefatše ha le lopolla fatše la bona la bonat'a bona moholo-holo. Le kajeno thaka eohle ena e tseetsoeng. Joale tje bocheng ha e le bale ka mo khomo tse kale ka le li ileng tsa ea tsa jeoa le moholu le mala.

14. 'Me ntho eena ha e feele pelong tsa Batlokoa ba phelang le ba ~~im~~morohileng Jan Fick le de Villiers ha ba ka ba thetsa Batlokoa ke 'muso o ileng oa hlahlama hona o ileng oa ja. Ka bolotsana naha ea Batlokoa 'muso oa Brand le oa Major Warden (Majoro) ke ona o ileng oa bapana ka puso e emelang makhoaa. Feela Major Warden eo a kileng a khethoa hore e be British Resident har'a Kapa oa chaba tsohle tsa Babatso ba ahileng pakeng tsa (Vaal river) Lekoa le (Orange River) Senqu. Ke eena a hlileng a sitoa ho lokisetsa Babatšo naha tsa bona.

O ile a ba le meferefere le Basotho ba bang le hona moo meferefereng eo ona a thusoa ke Batlokoa. Empa o sitiloe ho

/leboha.....

- leboha Batlokoa ka letho feela. Selekane sa Batlokoa le de Villiers le Gen Jan Fick se ile sa senyoha ke Maburu le marena aona a fihlileng morao a sa kang a ba a tšoloheloa ke mali mohla Freestate e neng e le litsietsing tsa ntoa le Moshoeshoe. Batlokoa bane ba rata Freestate haholo ho eena le Basutoland hobane ke mona Moshoeshoe o ile a ba bitsa hangata hore ba eo aha le eena 'me o tla ba fa lefatše leha ho le joalo ba ile
15. ba sitoa ho kae khotsa ha Moshoeshoe ba ile ba hanella Freestate hobane Freestate ene e le fatše la bona la Tsoalo ha e sale ba e-tsoa Bopeli (Magaliesberg) Transvaal. Bane ba ntse ba le rata haholo hobane ke mo ho robetseng Balimo ba bona bo Malatoli bo Lebaka bo Nkhahle, bo Tumise le ba bang bo Leloka bo Selemane bo Malan, bo Khotsana, bo Serole bo Lefenya bo Khanya (Malotjane) bo Kutlane, bo Koteli, bo Sethathe, bo Moloisane. Le kajeno Batlokoa ba ntse ba rata naha ena ea bo ntat'a bona haholo sebele Kajeno ba sa baletse har'a Maburu ao a ba entseng bahlanka ba sebeletsang lenghali ka ntle ho tefo ea letho feela ba mpa ba se luletsa hobane ba ahile plasing feela. Le litloholoana tsa marena a bona le tsoana li amohiloe borena ~~ba~~ bo ba lokelang ha tsoalo e se e le batho feela e kang hafo (li-commoners). Ho bile tje he: har'a Batlokoa le Babasoeu mona Freestate. Marena a Batlokoa Leteka, Lesese, Lesala, Lesotha, Lekhutsa ebile bahale ba baholo ntoeng tse fetileng bane ba futsitse ntat'a bona ~~mohle~~ moholo Nkhahle Chitja se mahlo maholo Naleli ea Molatoli.
16. Thoko a rumo le ~~ka~~ hlabile mokhosi
 Ha ba ha le tloahala ha Moholeng,
 Le sesa ke mosothi o molelele o tsoele ka lithaba,
 Le eo bolella le Ntlemele a tsebe a tsebise
 Le Koanya mor'a Monabela.
 Hore morena Setlepeng o tšetse
 E tšetse ka le le ise le thokoa.
 Thaka ngoana Moepane sesholo,
 Sesholo ha sena litsebe ha ~~le~~ utlue
 Ba tsa tsuile ba se phoka ba ha Mabilela.
 Se thibele litsebe ho fetela pele.

/Hellang!.....

H Hellang!. le eo tsebisa le Molatole Balimong.

Le re ngoana o tsoetsoe ha 'Makatala

'Me ha ho motho tao, le ka seemo o ka motlola holimo.

O ka mo rata ha ho tsoeroe lithebe,

Ke Hlapi tona ea ha ha Molengoana oa bo Hlasa bo Hlasetse
tseleng

E ne e tšele ka Mohali ho ea behela 'Muso maoatleng.

Hore eena o entsoe moja oa mafa ke bana ba ha 'Makapi
oa ha Poulo.

Eena ke ngoana oa 'Mamasa ha ka sa a tula Hashi

Ha ka sa a bolela Hashi. Le ba ha Cetjwayo

Ba mo tseea se ka tsomo ea boholo-holo.

Le bona ba Queen ba tseea hore ngoana a Tsoalo a futsa

Ba Motsitseli Hlathe le reng oa le se feele.

17. Tsena ke lithoko tsa Morena Lesesa Tumisi. Ke mohla a neng a tšela ho ea Englana e le ka thomo ea Batlokoa hore a eo kopana le 'muso oa England ka tsa tseko ea fatše la bona leo Maburu kapa 'muso oa Freestate o ileng oa ba tsekisa lona ka ntle le ho o siteloa oa ba oa ikhapela lona ka ntle le ho ntoa e entsoeng ke Batlokoa ho ona. E ne e le ka selemo sa 1907 ona a tšetse le ba bang ba Kholokoe. Eitse hoba a fihle Englana ea ba Lord Selborne hoba a utloe hore Batlokoa ba se ba tšetse ba le Englana a tšoha eaba o romella mohala hore Lesesa a tšoaroe ha tsebe hore na o fetile joang ho bona empa ea eba ho makatsang hobane o na a ena le mangolo a lumelletsoe ke 'muso oa Orange River Colony hore a tšele a ise lillo tsa hae ho 'muso ea England. Lord Selborne a thetsa England ka hore morena Lesesa ke Sehloli se rongoeng ke Mazulu ke ka nako ela Bambatha oa ha Zulu ha a ne a luhakana le Babasoeu ba Natal. Empa eitse hoba ~~fi~~ ba hlahlobe hantle ha fumanaha hore ke Batho ba tlileng ka lillo tse bohloko
18. tsa naha ea bona a ~~ka~~ hloloa hora Selborne se a se tsebisang 'muso bakeng sa Batlokoa hore ke linakoane ea ba leshano le makatsang. O tla lemoha hore morena enoa thokong tsena tsa hae o kenya le Cetywayo waka Mpande waka Senzangakona ke hobane Batlokoa ba makala a na a mabeli ba ha Nkhahle le ba ha

/Sekonyela.....

Sekonyela ba ne ba se ba busoa ke Hlubi. Ba ile ba memuo a ke 'muso oa Maisemane ka ntoa ea bona le Mazulu hore ba tle tla thusa le joale bane ba thuse ntoa ea ba ea lala ke ka hoo he morena Lesesa e reng ha a ithoka ka tsa bohlabane e be o m kenya le ba ha Zulu. Morena Lesesa hoba ntoa eo e lale a boela hae mane Freestate seterekeng sa Memel (Lejoaneng) haeng la hae hoba a fihle a ba Maburu hoba a ne a se a le teng a mo tsoara a mo holeha a mo fasa a mo shapa ha bohloko hoo a batling a e-shoa ho se se be seo a se elitseng feela ona a tsekisoa hore na ke mang a itseng a eo thusa Maisimane ha a loantsa Cetywayo ea ba ntho e bohloko ke ha tla baleha ho boela Natala haheng eo ba

19. ileng ba e nehoe ke mofumahali (Queen Victoria) e le ka teboho hoba le ho ha hoba ba ile ba thusa mofumahali ho fenyha sera se neng se mo khathatsa. Morena Lesesa ha kahlola a khutlela Memel fatšeng la hae le mohla a eang Kapa a nileng a ea England ona a se a hahile mane Nkande seterekeng sa Nqutu (Zululand). Le kajeno o ntsa le moo. hoba ntoa ea Cetywayo le Maisimane e lale morena Lesesa Tumisi a leka ho khutlela Freestate mane Memel. Ha fihla Maburu a utloa 'me a mo tsoara a mo shapa ha bohloko haholo kotlo ea hae e ne e le hore ke mang a mo romeng ho ea thusa Maisimane ntoeng tsa ona le Cetywayo ke ha morena a tla boela Zululand mane Nqutu naheng eo morena Hlubi Molefe le eena morena Lesesa Tumise ba ileng ba e sehelo a ke 'muso oa Maisemane. Ke ho tlohela ruri ha morena mona Freestate a balehela Maburu ao a neng a rata ho felisa bophelo ba hae.

A re keng re boele ho Masilo ho mo hlalosa hape ka ho hlalosa tsoalo ea bana ba hae le litloholoana tsa hae ka ho hlahlamana.

20. Morena Masilo o na a nyetse basali ba bararo oa pele e bile 'Matsibela oa Mokhalo, le Letsoalo, oa bobeli e bile 'Mamalope, le Malotjana (Khanye) le Kutlane le Koteli. Oa boraro e bile Masethathi le Moloisane ea ba khaitseli ea Malope 'MaLephele; o na a nyetsee Phuthing ke morena oa teng. Malope mora oa Masilo mafumahali oa hae e bile 'Mamolatoli le Molatotsane ea ba ea 'Matakametsane re tseba a o he; Mafumahali a Malope.

Ha e le Molatole mor'a Malope o na a nyetse mafumahali a

robileng mono o lemong oa pele e bile 'Mamaoketsela morali oa Sethathi oa bobeli e bile Selali morali oa Khanye (Malope) rangoanae; oa boraro ebile Mahlanola ea tsoalang bo Tlali bo Makhanyane; ea bone ntlo ke ea Mampasa x ea tsoalang bo

21. Mokharajane bo Theleli bo Qacha; oa bohloko ke 'Mamokhele ea tsoalang bo Lefoka, bo se Qhibi, bo Lenyaka; oa botšelela ke Maseisa ea tsoalang bo Mpotla bo Sethathi, oa bosupa ke 'Ma ha Thamahane, hana bana; oa boroba mono e 'meli ke ea ngoana oa Mabusa ea tsoalang bo Nkaki bo Ntsiee bo Lefalatsa. Oa boroba mono o le mong ke ea 'Mapebane ea tsoalang bo Seffi.

Mafumahali a pele a Molatoli a na a sa pepe 'Mamaoketsela le selali (Selali) ebile Molatoli o nyala Litšiana morali oa Sethathe e monyane hore x e tlabane ena mojalafa la 'Mamaoketsela ngoanabo. Empa ha re utlue ha Litšiana a ile a ba le bana neano ea taba ha e re hlalose letho feela hore o kile a ba le bana.

22. Joale bakeng sa Selali morali oa Khanye mofumahali oa bobeli oa Molatoli e re ka ha le eena a na a sa pepe; ea ba Molatoli o nyala ngoanabo Selali. Hore a ee ho tsosa ntlo ea ngoanabo Moholoane oa hae e bile o ea lumela ho ea se ntlo se moholoane oa hae e bile o fihla a tsoala Tlaeli le Lefaka 'me Tlaeli a hola ea ba ea e ba moshanyana ea tšoanetseng lebollo 'me ka nako e itseng ha e fihla mohla a lahlang ho kata a isoa moreneng ha 'Mamaoketsela ea ba ho eletsoa Nyopa Khosana oa 'Mapebane hore ha Tlaeli a fepua ka lijo tsa moreneng a seke a lumela hore a li je. Empa leha ho le joalo Khosana Nyopa le pitla Mofokeng ba ile ba lebala hore ho etsoe ba seke ba leka ho ka fepa Tlaeli ka lijo tsa moreneng eitse ha ba fihla ba fihlela mofumahali x a
23. apehile mahoja a mangata ea ba mofumahali o re ho Khosana Nyopa fepa sechaba pele hobane tsa hao lijo o tla li fumana o tla ja le nna ha e le Tlaeli eena nkhoane 'Mamaoketsela o mo fepela pitsaneng e nyenyane, 'me Tlaeli a ja eaba lijo tseo li hlaba. Tlaeli tsa mo kulisa; a kula matsatsi a mahlano feela 'me ka la botšelela a shoa.

/Ha re tsebe.....

Ha re tsebe Khosana Nyopa hore na o na a se a hopotse joang ha e le mona ho no ho itsoe a hlokomele Tlaeli a se ke a ja lijo tsa moreneng ha ho tsebe motho hore ebile ka boomo kapa o na lebale na? Ka nako eo Molatoli o na a se a hlokaetse eaba Leloka o re o rata ho kena ngoana Khanya mofumahali oa Molatoli.

Empa ngoana Khanye a latola a re ho Leloka u ngoan'a ka ha
24. o tsebe ho ka nkenela. Bona ke tla o batlela mosali (ntlo) eaba ngoana Khanye o nyalla le Leloka le mosali e le morali oa Khena oa sehoshoe a nyaloa ka khomo tsa ngoana Khanye. Eaba ngoana Khanye o re ho Leloka (Loka) "Ke seo he, serope sa ka seo o nang o se batla. Empa o tsebe hore ke sa mofu Tlaeli eo e neng e le morena, mojalefa la Molatoli."

Eaba Leloka o tsoela Selemane, Selemane a tsoala Motshoboko, le Khapetsi le Qhela, le Rantjona, le Mahoatlane le Ramejo; ha e le Phonyane eena ke mora oa Mahoatlane. Leloka pele o na tsoetse Lenyatsa. Lenyatsa a tsoala Matšaneng ke bana ba Molatoli. Morena Molatoli ha a se a hlokaetse eaba ngoana Khanye o tsoara tsa borena leha a na a e-na le mora a seng a le moholo eo ho theeng e ne e le Lebaka ho ile ha 'na ha sebetsa
25. ngoana Khanye tsa borena o na a hopotse ho 'molokela bona hantle; ha ka rata hore bana ba Molatoli ba buse bakeng sa Lebaka bonyaneng ba hae le bohlong ba hae hobane o na a lemohile hoba Lebaka e ne e le motho ea bohale bo senang kelello bo kang bohlang, ka hoo ngoana Khanye a bona hore o tla hlakola borena ba Motla o koa o ile a 'na a thusana le mora oa hae ho fihlela ba ~~xxxxx~~ tsofala bobeli hoba ho busa, Nkhahle mora oa hae. Lebaka mor'a Molatoli o na a nyetse mafumahali a robileng mono o le mong oa pele e bile 'Mankhahle; oa bobeli eaba 'Malethunya; (ntlo) ea boraro ea ba ea 'Malebesa oa bone ea ba 'Mamakena; oa bohlang ea ba Malefenya; oa botšelela ea ba Ramaeefe; oa
26. bosupa ea ba ea 'Mamotlokoa; ea boroba 'meno e le 'meli ea ba ea ha 'Mamakuba; oa boroba mono o le mong ea ba ea ha 'Malebohla. Nkhahle mor'a Lebaka le eena x o ile a nyala mafumahali a robileng meno e le 'meli. Oa pele e bile Matumisi; oa bobeli e bile

/'Malepota.....

'Malepota; oa boraro e bile 'Mamaeethe; oa bone e bile 'Malebotsa; oa bohlanano e bile 'Maqhaphuni; oa botšelela e bile 'Mahachaka; oa bosupa e bile 'Mahatjemo; oa boroba meno e le 'meli ea ba oa ha Ramootse. Mohlakwana neano ea taba ha e re hlalositse ha a na a ena le bana kapa bane ba le sieo.

Tumisi mora oa Nkhahle a ba le mafumahali a meraro. Oa pele
27. e bile 'Makotola kapa 'Mamaphumulane kapa Leteka; oa bebeli e bile 'Malesala; oa boraro e bile 'Maphophi.

Haele Malotyana monyane oa Malope, Mafumahali a hae e ne e le 'Maratšiu; eaba 'Maphali; eaba 'Mamaling ea ba 'Makimane eaba 'Malekoane. A na a le mahlano feela mafumahali a Malotyane. Ha e le mafumahali a Kutlane ha re a tsebe hore a na a le ma kae na? re tseba feela mor'a Kutlane, Dakala le Tlanya le Makamole Koti mor'a Tlanya le Matsipa mor'a Koti. Koteli re fumana a nyetse Madamane le Sehole ba bang ha re ba tsebe mabitso a bona.

Sethathi a nyala 'Mamokhoba. Mokhoba a tsoala 'Makane,
28. 'Maleloma (Leloma). Leloma a tsoala Ramatsoho, Ramatsoho a tsoala Leroesa, Leroesa a tsoala Lenetha (Selumaeetsi). Ke tsena hlaho tsa Khanye ke Lechesa. Lechesa a tsoala Makoahela, Makoahela a tsoala Letšekha, Letšekha a tsoala Lehohla, Lehohla a tsoala Kimane, Phali a tsoala Matabane, Matabane a tsoala Mahlasane, Mahlasane a tsoala Molekeleke (Bofi Mahlasane) Baii a tsoala 'Makhanya le bana babo. 'Makhanya a tsoala Botha (Bota) le bana babo. Bota ha se nyale o tla nyala ka li 22 tsa khoeli ena ea Phato ka selemo sena sena sa 1939. Sebotho eena o tsoala Mofubelu, Mofubelu o tsoala Ntereyane le Lepoqa.

Joale he nnete e hlalosa hore chaba sohle sa Batlokoa ba Masilo-oa-Moli, ngoana-se-tsoaloe ke marena a na: Malope,
29. Malotjane, Kutlane, Koteli, Sethathi, le Moloisane. Ke bona he bana hloho le litloholo tsa Molingoana. Takametsane eena ke mora oa Malope oa mosali e mong e monyane. Takametsane o ile a tsoala Thai, Thai a tsoala Matesele, Mchajana-oa-lithebe. Matesele e ne e le mohale e moholo oa morena Nkhahle o kile a sebetsisa thebe le lerumo la hae mohla Nkhahle a loanang le Hlalele Motaung

/mane.....

s344

- mane Matsakane pakeng tsa Vrede le Warden le Roadside le mohla a loanang le Bakone o ile a bolaea Mokone le khaitseli ea hae ea mosali le eona e ne e bolae le Tebele ha Matebele a ne a e hampile a na a khahliloe ke Mathose le Mekhaho ea mofumahali a le-
30. moha hore ke mofumahali oa morena. Ho thoe eitse ha Tebele le na le ntse le mo qhoba ho mo isa ho morena ba tsamaea ba ntse ba phomola hobane Matebele a na a khathatsoa ke ho se fumane boroko hobane ea bona ~~★~~ ntoa e ne e sena bosiu lena e le motšoare. Ha ba ntse ba phomotse Tebele lena la tsoaroa ke boroko 'me le otsele le be le tšohle le phaphame. Empa ka ha boroko e le sera qetellong borokom ba le hloa la robala. Mekoko le marumo tsa ea la fatše e bile mo mosali enoa oa Motlokoa a nanarang a nka lerumo a hlaba sera sena se hlotsoeng ke boroko a le bolaela ruri hona moo, a ba a hapa thebe le lerumo la Mokone enoa ho ea bontša
31. morena le sechaba 'me a fumana ngoana bo Matesele le eena a bolaila Mokone, ea ba makalo e kholo ho banna ho makalla bohale le sebete sa mosali enoa. Re itse Thai o tsoetse Matesele; Matesele a tsoala Selutu, Selutu a tsoala Mphole. Re tseba tseo he hloho tsa Takametsane mor'a Malope.

- Ha e le ba ha Morajane bona ke bana ba Lepati. Ke eena morena oa ha Morajane. Lepati ke ngoana oa Ntloaneng ea Molingoa. Ke monyana oa Masilo. Mona ke sa boela ke hlalosa hanyane ka mafumahali a Khanye: Ho tje: 'Maratšiu ke ea tsoetseng Ratšiu. 'Maphali o tsoetse Mahlasane, 'Mamaling o tsoetse Abisi. Abisi a tsoala Lemema le Mphohlo, 'Makimane o tsoetse Rankhechane. Malekoane o tsoetse Letsuisa. Ha e le Baleseli la
32. paea ba ha Qolotsa ke ba tsoalang ba ha Monabela Monabela eena a tsoala Koanya. Ke batho ba Tsibela.

Mona ke boela ke boela morao ho hlalosa tsoaloano ea marena ho tloha ho Leteka Tumisi ho isa ho Lesala. Leteka o na a nyetse mafumahali a mane. Ke 'Matafale Mancholo, le 'Mahouee, le 'Mantite Matafa e ne e le morali oa Sekonyela (morena) mor'a Mokotjo. 'Mancholo e ne e le morali oa Khomo a Hlalele oa ka Mtimkulu ka sele; e ne e le ~~khomo~~ Lehlubi ke chaba se kileng sa thoalo ke Mokotjo mohla Mahlubi a qhalanang Natal Lethusela

/(Tugela

- (Tugela). 'Mahouu e ne e le morali oa Setloboko ea ha Molefe le eena. Lesesa monyana oa morena Leteka o na a nyetse mafumahali a mararo e le 'Maphuthaphutha oa bobeli e le 'Makahla oa boraro
33. e le 'Mamotjekela.' 'Maphuthaphutha ke morali oa Ramoeletsi mor'a Lefenya. Lefenya oa Lebaaka, Makahla e le morali oa Lehetla mor'a Masolane Motloung. 'Mamotjakela e le morali oa Lehohla le Tsibela. Morena Lekhutsa o na a nyetse morali oa Tjemo mor'a Nkhahle a tsoala Kakola, morena Lesesa eena o tsoetse Lebanoa ntlo-khoho moholoane oa hae o na shoe. Ntlo e hlahlamang ntlo-khoho o tsoetse Kahla le Jobere ha tsoaloa Motjakela. H. e le morena Lesela Tumisi o na a nyetse 'Makoena morali oa Kopoea Sebiloane e le ngoana oa Lephuthing e le morali oa Letsebana Sebiloane ea bitsoang 'Makhoabeng. Mor'a e moholo oa morena
34. Lesoala ke Koena. Lesela Tumisi e be Legala Lesela Tumisi e be Letsoho, Lesoala Tumisi e be Tibane. Lesole Tumisi e be Lelula Lesola Tumisi e be Lesole Lesoala Tumisi morena Lesotha Tumisi monyane oa Lesoala o na a nyetse mafumahali a mabeli e ne e le 'Mamatsakane morali oa Ntsiee Letsibela e le Malehaka morali oa Khotsana mora oa Nkhahle. Matsokane kapa Lebica Lesotha Tumisi e be se ba Jobere Lesotha Tumisi.

- Re siea hanyane ho hlalosa litloholo tsa morena Tumisi le bara ba hae re tla boela re hlalosa hape. Mona re sa hlalosa tsa ntoea ea Sesaoana le Freestate. Batlokoa ho tlohela pusong ea Major Warden e bile batho ba ntseng ba thabela kamehla ho
35. thusa ba basoau. Ha ho letsatsi le le leng leo ba kileng ba ba lira ho bona le mohla ho nong ho loantsoa ba Freestate ba neng ba lebeli moeli ka nqa ea Harrismith. Batlokoa ba ne ba thusa Freestate ha o bane ba tseka moeli e ne e le Bo-Ramaneella.

Ka eona ntoea ea Sesacana Batlokoa le Makholokoe ba kile ba thusa naholo morena e ne e le Leteka le Hlómisi, Mokholokoe tona e nyane ea Lekhaca e neng e laola Maburu le Basotho e ne e le Lang Piet Uys. Molaoli e moholo e le (Masothoanyana) Commandant de Villiers ba ile ba thusa Freestate ho fihlela tseko tsa moeli oa naha o ba o khotsofatsa ba ha Moshoeshoe le

s344

- 36. Freestate (Masothoanyana) de Villiers e ne e le monna a neng a ratoa haholo ke marena a Batlokoa le ke oa Makholokoe. Ba ne ba mo tšepa mererong eohle le likeletsong tsohle hobane ba mo roka Ba ne ba re selepe se mali tata konele semali se letse se rathela Bakoena nama. Le tona morena Jan Fick eena o na a ratoa haholo ke Batlokoa le kajeno Maqheku le litsohali tse ileng tsa mo tseba kapa tsa mo utloa ka batsoali li buoa hore eitse hoba ntoa tsa Freestate le Moshoeshoe li lale General Jan Fick a supisa morena Lesola Tumisi monyane oa morena Leteka naha eo a mo lebohang ka
- 37. eona holim'a ha ile a mo thusa ng ntoeng tsa Freestate le Moshoeshoe. Naha eo ke Nketoana kajeno ho thoe ke Tweeling le eona Marsala (Masala) e ne e ntse e le eona ea Bohlabani hore Masala e ne e reheletsoe ka lebitso la morena Lesala Tumisi. Empa leha ho le joalo mafatše ana a Batlokoa la bohlabani le la tsoalo ea bona lefa la bontat'a bona le o ba ileng ba ba siela bona hore e be la hae la bona le ile la hapuo ke Maburu ka mokhoa oa bolotsana. Kanthe ba re morena Jan Brand le matona a hae bo Fick le de Villiers ba ne ba lumellane hore
- 38. marena a neng a thusa Freestate ntoeng tsa bona le Moshoeshoe e ka khona Freestate e hahe ka khotso le ona borena ba ona bo babalbe e le hore le ka moso a tle thusa 'muso.

Empa ho ile ha nna ha ea ho fihlela Maburu ha a ngatafala mona Freestate a qala ho kenoa ke takatso le mohono oa hore naha ke ea bona hobane ba ile ba e loela. Empa ba ne ba sa lemoha hore ba e loela tjena ke ea mang na? Maburu ha fihla ba bang mona Freestate a fihlile Batlokoa ba le mona Freestate e le baahe ba khoale ba Freestate.

- 39. Marena a Batlokoa a kopana le McGovernor oa Orange River Colony ka tsa tseko ea naha ea ona le Maburu mona Freestate. Barumoa ba neng ba ilo kopana le McGovernor ke ana a latelang:-

- (1) Morena Lesesa Tumisi Tšotetsi
- (2) Leqheqha Fotheli, "
- (3) Lejaka Sejabane "
- (4) Leqoela kapa Lekoela Molefe
- (5) Teria "

- (6) Maleshane Molefe
 (7) Mokhothi Tshabalala
 (8) le e mong oa bona.

Ka Kholokoe e ne e le:-

1. Leuta Molai
 2. Maitse Popo Moloi
 3. Letlatsa Moli
 4. Maphenene Moloi
 5. Polane Letlatsa Moloi
40. 6. Moholeng (9) le ba babeli batho ba morena Letlatsa.
 (10) Ea eba toloko le moelets'i oa Batlokoa le Makholokoe
 Josia T. Gumeac (11) ea ba Moemeli 'Muelli oa Marena ana:
 Dr. Charles Garnett oa England a neng a hula marena ana ho ea
 kopanya le Mogovernor oa Mungaung (Bloemfontein) ka tsa phapang
 ea naha tsa bona le maburu a Freestate.

- Ha taba li se li hlahlobiloe, nnete e pakile 'nete hore
 marena, ana a tseka 'nete eaba Mogovernor ('Musu) o tšepisa hore
 pele a nehela a buseletsa Batlokoa le Makholokoe naha tsa bona
 o tla kopana le sechaba sa Maburu pele 'me a se tsebise hore
 Batlokoa le Makholokoe ba batla naha ea bona eo e leng ea bona
 ka tsoalo eo ba bileng ba e lopolla ka khomo tse 7000 kapa ho
 41. feta. 'Me a tsepisa hore o tla boela a tsebisa marena ha a se
 a lokisitse le ho lumellana le maburu ha ho letho leo a ileng a
 le hana ('Musu) tsekong ea naha o lumetse ka pela moemeli oa
 chaba sena hore se tla boelloa ke mafatše a sona. Empa ha e sale
 chaba sena se tonne mahlo hore naha ea bona e ba boelle leha ho
 le joalo tšepiso ha li se phethahale. 'Musu oa bo se o tšepisitse
 hore ha chaba tsena a li sa boelloe ke naha ea tsona se boele
 England ebe boipiletso ba bobeli 'me hona sechaba se ile sa boela
 sa senyeheloa ke ilchelete tse ngata haholo tse ho boela England
 ka tseko eona eena.

42. Empa ha se ne se tšoanetse ho boela England ka boipiletso
 ha bobele ka ho sene se tšoanetse ho romella chelete e fetang
 £500, kapa e ka ka £1,000 ho ea lata Dr. Charles Garnett moemeli
 /oa bona.....

oa bona ho tla tla lokisa tseko eena la bobeli ea ba chelete eo e ea lahleha posong ea batloa ea seke ea ba ea tholoa, 'me he le kajeno chaba tsena tse peli li ntse li le ka ho boella England feela li hloka matla.

- Batlokoa le Makhlokoe ba senyehetsoe haholo tsekong eena ea fatše la bona ba ile ba senyeheloa ke £2,000. Mohla ba neng ba tšela ho ea mose England. Ha e le hore Batlokoa ba ile ba inehela ho Moshoeshoe 'me ba nyamella 'musong oa hae ha se nnete
43. hobane leha lintoa tsa bona le Bakone le Moshoeshoe li ile tsa ba boima ha li ea ka tsa felisa molebo oa Batlokoa ba Mokhalong e leng ba Molatoli le Lebaka le Nkhahle. Batlokoa ba na ha ba ka ba qhalloa ruri mona Freestate leha nyane feela. Mosheeshoe ha a ka a felisa etsoe hape Moshoeshoe e ne e le motsoalle e moholo oa morena Nkhahle. Sechaba se ileng sa rata sa rera ho felisa Borena ba Btlokoa ke Maburu a Colony hobane Makhosa a tsoile Koloni. Ke ona he Maburu a ileng a nyefola borena ba Batlokoa mona Freestate le kajeno Maburu a ntse a eme ka maoto ho hlakola lebitso le borena ba bona mona lefatšeng e sita le
44. ona 'muso o na o re busang kajeno o eme ka maoto ho phumula lebitso la chaba sa Batlokoa ba Mokhalong mona lefatšeng.

- Hoba ntoa tsa Lifaqane li lale marena a shoe kaofela ho ile ha sala morena Leteka mor'a Tumisi le Lesasala ngoana oa 'mangoanae le bana babo ke bona Leteka le Lesaala ba ileng ba ema ka maoto a mabeli ho loanela borena ba Tlokoeng hore bo se ke ba felisoa ba phumuloa ke lira tsa ba Basoeu le ba batšo. Ba ile ba ema joalo ho loanela Tokoloho ea chaba sa bona le naha ea bona ho fihlela ka tsatsi ke lena le na le holimo bo morena Jan (General) Fick le de Villiers ba ile ba ba buella marena a
45. Batlokoa hore 'muso oa President Jan Brand o bo amohele 'me o bo ba balle ka tlasa pheo tsa ona. Empa leha ho le joalo Maburu a ile a ipha matla hore borena ba chaba sena bo felisee. Ha e le 'muso oa bose oa Maisimane ona o lekile hore borena ba chaba tsena bo holisoa. Hona kajeno tje masala a chaba sena le litloholoana tsa sona li hasane mona Freestate ba bang le ngoana morena oa e moholo pokosho Tafa Leteka ba khotsitse mona har'a

/Maburu.....

- Maburu mona seterekeng sa Vrede O.F.S. ba bang le ngoana morena Koena Lesaala Tumisi ba seterekeng sa Tweeling le Rietz le
46. Frankfort ba bang ba mane seterekeng sa Harrismith le ngoana morena Mathola Leteka le Ntiti Leteka/^{ba}bang ba se ba le mane Transvaal seterekeng sa Standerton. Batlokoa ba ile ba lumellana ho phela le Makhooa ba ne ba tšepile ba hopotse hore Makhooa a tla boloka a baballe borena joa bona 'me ba thusane ha ba hlaheloa ke litsietsi tsa meferefere ea lintoa hape. Le mohla morena Mapoho a loanang le Transvaal morena Lesoala Tumisi o ile a ntša banna ba bang ho ea thusa ntoeng eo re sa hopola bana Maloko Ramonaheng le 'Mankarane Tšotetsi (Lefenya) le Lekhoela
47. Selemane, le Mokobeha Leaao, le Tjotjela Manyatsa oa Malokeng le Lephahla Rapitso Lephato le ba bang Maloko ona a futuhile le Meegal van Wyk, a ba a hlajoa ka lerumo momong ke e mong oa lireng. Chaba sohle sa Lesaala ha a le mane moeli oa Lekonang se ne se khafa ho Abram Bosoff ka lebitso la morena Lesaala Tumisi ha eena Bosoff a ne a halile mane de Kuilen seterekeng sa Standerton le Mr Morris, monna a ileng a tsebana haholo le morena Lesaala Tumisi ho tloha Namahali ho ea Lekonang ha a ne a batla ba sebetse o na a ba kopa ho eena morena Lesaala Maburu ohle a pele a ile a nna a hlonepha marena a Batlokoa ho Mr Franse
48. Dimning bo Mr Thys Wessels, bontataee: bo Mr Green oa mane Memel motsoalle e moholo mehleng eo oa morena Lesesa Tumisi Cornelius de Villiers (Masoathoanyana) o na a se mosoeu hore tooa! o na a le mosoeu bo bosootho, moriri oa hae e le likharere (Curl hair) o na a hahile Kuluoaneng, Khalanyetse seterekeng sa Thaba Ntšo (Harrismith) ka mor'a Masoathoanyana ho ile ha fihla Mr Hendrek Tuuruturu. Marena a neng a hahile le Masoathoanyana mane noka-Tšehla (Millerspruit) e ne e le a na a latelang:- (1) Leteka Tumisi (2) ele Hlomisi Moloji, (3) ele Lephats'oana Moloji, (4) e le Letlatsa Moloji (5) ele Khale Moloji ke ona marena ao de Villiers a ileng a amohela khomo tse ngata haholo a ba e lelitse hore ba re ke naha hobane ha morao e se e tla ba ea ba Basoeu. Ha
49. Ramonaheng a fihla mane Lemapana ho no ho se leKhooa le leng e

/ne e le.....

- ne e le naha ea Basotho leKhoa le ileng la fihla mane Lemapana ke Dirk Odendaal (Khutho) ntat'a (Makoatsa) Adriaans (Odendaal) kapa Dryhoek mane Hohobeng ha Molatoli Motlokoa ha boela ha fihla Jim Medding le Slaap Corneles (Uys). Mane Valkplaas mose ho (Klipspruit) ha fihla Thys Sol, Thys re ka nna ra hlahisa Maburu a ile a fihlela Basotho e ntse e le beng ba naha. Mane Makotjoa haufi le (Commandospruit) ho ile ha fihla Thys Uys ntat'a Motharane eo a ntseng a le polasing ea ntat'ae le kajeno
50. Maburu ha buse nnete hare mona Freestate ho no ho se batno ba ne ba le teng haholo Batlokoa le Makhokoe le Barolong feela a na a ba fihlele ba lubakane mehopolole le maikutlo ke lintoa tse ileng tsa ba lubaka tsa Mazulu le Moshoeshoe, Batlokoa bohle ba neng ba tlohile Lemapana (Witkoppies) seterekeng sa Vrede O.F.S. ba ile ba boela hae kaofela hoba nto a li lale le tsa Makhoa le Moshoeshoe ke moo Makhoa a ileng a ba fumana teng ha a falla koana Bolane (Cape Colony) esita le ba neng ba balehetse nto ba ile ba khutla mane Lesotho ba boela Freestate fatšeng la bona.
51. Ha se ka tello kapa ka thato ea ho rata ho tsekisa Maburu naha eo Batlokoa ba e tsekang hore ke ea bona ba tseka nnete feela. Moshoeshoe o ile a buisana le morena Leteka hore a falle Free-state o tla mo sehela naha mane ha Molapo, Lesotho bitso la naha eo ke Qoqolosing e le ha baka la botsoalle ba Moshoeshoe le morena Nkhahle ba khale. Empa morena Leteka a leboha haholo a re o sa sella bana hobane tlala e kholo 'me o tla boela a khutlela Lesotho ho ea ea bona naha eo. Empa morena Lesaala le Lesotha moenaee le Mahosana le sechaba ba ile ba thibela morena e moholo ho ea jaka Lesotho. Hobane sechaba boholo kaofela ha sona se ne
52. se ntse se le mona Freestate haeeng la bona. Ke ho thibeha he; ha morena e moholo Leteka ho ea Lesotho. Maburu ona a re re ile ra jaka ha Moshoeshoe ra ba ra nyamella teng ra ikopanya le Basotho 'me chaba sa runa sa ba sa hlakoleha ka tlasa letsatsi le borena ba runa ba hlakoleha ka tlasa letsatsi ha metsoa ke borena ba Moshoeshoe ho hase nnete hobane Moshoeshoe leha re ne re ile ra ba le takatso ea ho ea jaka ho eena o na a ke ke a

/felisa.....

s344

- felisa lebitso la borena joa ha Batlokoa hobane eena o na a ee a bone hore Makhooa a tla felisa a hlakole lebitso la borena ba Batlokoa joale ka ha a se a ho entse. Marena ohle a ileng a jaka ha Moshoeshoe borena ba oona be ntse bo ba balloa ke bana
53. ba Moshoeshoe. Mohla Batlokoa ba kopaneng le 'musi (Governor) ea O.F.S. mane Mangaung (Bloemfontein) o itse ho Batlokoa hoba a utluisise a khotsofale ke bopaki ba bona bakeng sa naha ea bona o ile a supa hore na ho ka ba joang ha 'muso oa ka ba nehela naha e kholo mane seterekeng sa Matshonalanda a re ke naha e se nang batho ke moo Batlokoa ba tla haha teng ho fehlela ka hosa seng. Ka e a re he bona naha ena eona ke ea lona Batlokoa empa Makhooa a se a e hapile 'me le hona e hahetsoe ke baruue ha ke tšepe hore na le tla khona na? Morena: Lesesa ke fihlile mona Freestate ho sena baahi mane ke ileng ka fihlela teng ho
54. se mosotho ho se Lekhooa. Empa kajeno Lekhooa le re naha ke ea lona ka hoo ha ke thuse letho le ha nka lumellana le uena hore ke tla ea moo naheng e senang batho hobane e tlare hoba ke ee thapise e tloaele batho e be naha e ntle e be moo ho fihlang beng 'me ba nteleke joale ka lona. Se ke se batlang ke fatše la tsoalo ea ka la bontate moholo-holo. Ke ha Mogovernor oa Orange River Colony a tšepisa marena hore haufinyana o tla kopana le sechaba sa makhooa ho se tsebisa taba tsena tsohle ka lebaka lena lia ema he. Borena ba Batlokoa bo tsebiloe ke President
55. Jan Brand le chaba sa hae ba tsejoa ke 'muso oa bose oa Maisemane mohla ba ileng ho itseka, bohlohohlo ba ile ba tsejoa ke Maphutheng ao morena Nkhahle a ileng a Qhala mona Makobats'oene (Botha'sberg) seterekeng sa Vrede O.F.S. ba tsejoa hape ke morena Hlalele Motaung mohla morena Nkhahle a mo qhalang mane (Matsakane) mahareng a Creal le Roadside le Warden ba boela ba tsejoa ke morena Nkokoto Mohlakoana mohla Nkhahle a mo qhalang mane Rooiwaal pakeng tsa Ntsoanatsatsi le Frankfort le mane e le polasi ea Dolf Krogman kajeno leha a qhala Soatho mane kajeno elang lebenkele la Ntsoanatsatsi (Tafelkop) le mohla a fenyang
56. Bakone ba Hotsane mane Hohobeng Lemapana, mohla a hauhelang

/Moshoeshoe.....

s344

Moshoeshoe ha thibeletsoe ke eena le Mokhoenyana oa hae Sekonyela morena oa Mahlasi. Ke ka eena Moshoeshoe a ileng a tsoelela ho phonyoha naleng tsa Batlokoa leha Matebele a ile ka pitso ea Moshoeshoe a ile a leka ho thusa Moshoeshoe a nile a hloloa ke Sekonyela a tšaba pela hae. Empa ha e le nnete morena Moshoeshoe o ile a phonyoha naleng tsa Batlokoa ka malebaleba a Nkhahle a se tsoalle sa bona le mor'a Mokhachane eaba o ea baleha Botha-

57. Bothe ho ea tšabela thaba Bosiu ke moo a kileng a hlola lira tse ngata teng. Ka hona he bakeng sa borena ba Batlokoa ha ho pelaelo hore ebile marena a tsoalo hobane ke mona Balimo ba ea bo paka. 'Me le ba phelang fatšeng lena la runa kajeno ba ea bo paka.

'Me le kajeno marena ana a latelang 'moho le chaba sa ona a hlile a setse 'muso oa kajeno hore borena ba ona bo pepesoe ke 'muso ona joalo ka marena a mang ohle a mona South Africa.

- (1) Morena Pokosho Tafa Leteka
Lebau Lesesa
 - (2) Morena ~~Kuana Kuana~~ Tumisi
 - (3) Morena Koena Lesaala Tumisi
 - (4) Morena Lebia Lesotha Tumisi le marena a manyane le mahosana
58. le sechaba ba llela tokoloho joa borena ba bona le sechaba sa Tlokoeng morena Lesesa Tumisi pele a falla mona lefatšeng o e lelitse sechaba sena le marena a sona ka hore ba sale ba pholosa chaba sena se secha sa Mokhalo oa Matjotjo a re e reka ha e ne e le morumuoa e moholo tabeng tsohle tsa Batlokoa mane England le mane Bloemfontein (Mangaung) ho no thoe ha naha ea hae a se e lokolleloe ke 'muso oa Koano a nke lehato hape ho boela mose England moo taba tsohle tsa kathabo e kholo, 'me he; le kajeno marena a sa ntse a phela a hopotse ho boloka taelo tsa mofu enoa.
59. Hona kajeno tje marena a phelang a nyelisoa haholo ke 'muso oa koana o re, o paka hore borena ba chaba sena bo nofifeliso lefatšeng. Empa chaba sena se ea hlolloa 'me se maketse ho utloa puo tsa mofuta o tje o tsoa molomong oa ea tšoanetseng ho phahamisa ba fokolang boreneng le ba lahlehetsoeng ke joana ha ba ikhathatse ho bo tsoma ho bo emisa hore bo se oele ruri. Ka sesotho morena

/e mong.....

s344

59 cont.

e mong ha ile a fokolloa ke hore na ba hae 'me a phalla ho jaka
ho morena a matla hore a mpe a thuse a sireletse borena ba hae
hore bo se fele hobane ke lefa la bana ba hae eo a kotjoang o ee
a laeme le 'me a mo kenya ka lepheong la hae e le hore mojaki
enoa o tla mo thusa ka moso litsietsing 'me o tla mo hlonepha
joale ka borena ba hae.

END. S. 44.